

Koedukacija *versus* vienalytis ugdymas mokyklose: tyrimų teritorijos apibrėžtis

Danguolė Gervytė

Socialinių mokslų (edukologijos) doktorantė
Vilniaus universiteto Edukologijos katedra
Universiteto g. 9/1 LT-01513 Vilnius
Tel. 8 620 97173
El. paštas: danguole.gervyte@gmail.com

Straipsnyje, siekiant apibrėžti teorinį tyrimų lauką, nagrinėjami koedukacijos ir vienalyčio ugdymo probleminiai klausimai. Analizuojamos istorinės koedukacijos atsiradimo priežastys ir kontekstas, lyginami vienalyčių ir koedukacinių mokyklų tikslai, ugdymo(si) aplinka ir ieškoma ugdymo(si) pasiekimų ir lyties ryšio. Atkreipiamas dėmesys į tai, kad, gilinantį į koedukaciją ir vienalytį ugdymą, mažai tirti didaktikos ypatumai lyties požiūriu.

Pagrindiniai žodžiai: koedukacija, vienalytis ugdymas, ugdymo istorija lyties požiūriu, mokyklos tikslai ir ugdymo turinys lyties požiūriu, ugdymo pasiekimai.

Įvadas

Šiandienės bendrojo ugdymo mokyklos modelis Vakarų Europoje susiformavo XX a. pirmoje pusėje, kai buvo pereita prie visuotinio mokymo, nes industrinei visuomenei reikėjo parengti daug disciplinuoatų, galinčių atlikti užduotis specialistų, atsirado „išsilavinimas visiems“, taip pat reikėjo padidinti aukštojo mokslo prieinamumą. Mokiniai mokyklose buvo sugrupuoti pagal amžių, kad jų išsilavinimą būtų galima pamatuoti vadovaujantis jų amžiaus tarpsniui numatytais standartais. Kūrėsi mišrios berniukų ir mergaičių pradinės ir vidurinės mokyklos. Edukologijos istorikas A. Prost (2007) teigia, kad šiame kontekste įvyko bene pati didžiausia švietimo „revoliucija“, ji šiuolaikinę mokyklą priešpriešino visoms ankstesnių amžių mokykloms – berniukai ir mergaitės pradėti mokytis drau-

ge, taip pat buvo siekiama suvienodinti jų ugdymo turinį ir reikalavimus. Vienose šalyse šis pokytis įvyko labai greitai, kitose dar iki šiol pasitaiko pavienių vienalyčių mokyklų, bet jos nėra dominuojantis reiškinys. Šis pokytis Vakarų Europoje brendo XIX a., kai didėjo institucinio mergaičių lavinimo poreikis, keitėsi požiūris į vienos lyties ir mišrias, kaip artimas natūraliam šeimos ugdymui, mokyklas, formavosi feministinis diskursas. Dėl konkurencijos darbo rinkoje kilo reikalavimas, kad mergaičių ir berniukų išsilavinimo pažymėjimai būtų vienodi ir vienodai pripažįstami.

XX a. pirmoje pusėje, perėjus prie mišrių grupių lyties požiūriu, teorinių edukologijos tyrimų šia tema buvo nedaug. Koedukacija kaip savarankiškas tyrimų objektas neiškilo. Vėliau buvo atlikti istoriniai mišrių mokyklų atsiradimo tyrimai (Lélie-

vre, Lélievre, 1991; Fize, 2001, 2003; Rogers, 2007; Bouillé, 1988; Tijūnelienė, 2003; Stonkuvienė, 2000, 2006; Mastianica, 2012 ir kt.). Feministiniu diskursu besiremiantys autoriai (Pisier, 2004; Purvaneckienė, 2000; Stanišauskienė, Urbienė, 2005; Vidrinskaitė, 2001 ir kt.) mišrų mokymą pateikia kaip sąlygą užtikrinant lygias lyčių galimybes, daugiau tiria lyčių skirtumo atspindį ugdymo turinyje, socialinių vaidmenų formavimą, tekstų leksiką ir pan. Mokinių savijauta, tapatinimasis ir akademinis darbas mišrioje ir vienos lyties mokyklose Lietuvoje yra nedaug tirta. Straipsnio autorei nepavyko aptikti išsamesnių teorinių didaktikos taikymo, ugdymo turinio individualizavimo, metodikos taikymo lyties požiūriu organizuojant ugdymo procesą tyrimų, nepaisant to, kad 2015 m. PISA ir EBPO tyrimai atskleidžia didėjančią mergaičių ir berniukų pasiekimų atotrūkį, skirtingą jų savijautą ir socializaciją mokykloje. Tai rodo vaikų skirtingus poreikius dalykinėje didaktikoje. Galima aptikti pavienių bandymų ugdymą (tiksliau – ugdymo fragmentus) organizuoti remiantis mokinių poreikiais ir gebėjimais skirstant juos pagal lytį, ypač kol mokiniai yra suskirstyti pagal amžių, o mergaičių ir berniukų psichologinė ir emocinė branda paauglystės laikotarpiu labai skiriasi.

Siekiant spręsti praktines ugdymo problemas, kurti naujus modelius ar vykdyti giluminius tyrimus, reikia iširti problemos teorinį lauką, sukaupto žinojimo analizės ir sintezės.

Todėl šio straipsnio **tikslas** – apibrėžti edukologinių koedukacijos ir vienalyčio ugdymo tyrimų lauką bendrojo ugdymo mokyklose.

Siekiant tyrimo tikslo ir remiantis pateiktais tyrimo metodais keliami šie **uždaviniai**:

1. Išanalizuoti koedukacijos atsiradimo istorinį kontekstą ir priežastis.
2. Palyginti koedukacinės ir vienos lyties mokyklos tikslus, ugdymo turinį ir aplinką.
3. Atskleisti ugdymo pasiekimų, naudojamų metodų ir mokinių lyties ryšį.

Tyrimo objektas: Koedukacijos ir vienalyčio ugdymo mokyklose apibrėžtis ir tyrimai.

Tyrimo metodologija: Teorinis analitinis mokslinės literatūros tyrimas, atveriantis tam tikrų praktinių rekomendacijų organizuojant bendrojo ugdymo procesą.

Tyrimo ribos: Tyrime remiamasi tradicine lyties samprata, pagal kurią lyties biologiniai skirtumai yra socialinių skirtumų atsiradimo pagrindas, t. y. vyrai ir moterys pasižymi skirtingais elgsenos polinkiais, o socialinė lytis yra socialinių veiksmų produktas, situacinė veikla, atitinkanti biologinę lytį arba ne. Reikia pripažinti, kad koedukacijos ir vienalyčio ugdymo diskurso tyrimas labiau apsiriboja Lietuvos, Prancūzijos, Ispanijos, Belgijos ir Didžiosios Britanijos patirtimi. Šios šalys tarpusavyje nelyginamos, daroma prielaida, kad autorių aptariamoms problemoms yra gana generalizuotos. Amerikos, Australijos ar kitų žemynų patirtis minima tik tiek, kiek ją iliustruoja nagrinėti autoriai, norėdami paaiškinti situaciją Europoje.

Tyrimo metodai: Probleminė mokslo literatūros analizė, sintezė, interpretavimas ir vertinimas.

Sąvokos: Pradedant išsamią koedukacijos ir vienalyčio ugdymo tyrimų teritorijų analizę verta apibrėžti vartojamas sąvokas ir semantinę jų reikšmę. Pedagogikos terminų žodyno autorius L. Jovaiša koedukaciją apibrėžia kaip bendrą berniukų ir

mergaičių ugdymą. Autorius išplėtoja, kad koedukacija sudaro sąlygas abiejų lyčių mokiniams „įgyti vienodą išsilavinimą, bręsti harmoningai asmenybei, plėtoti teisingą požiūrį į abiejų lyčių lygiateisiškumą ir vertingumą, formuoti doroviškai sveikus vaikinų ir merginų santykius ir pagarbą“ (1993, p. 96). XX a. pradžioje kaip koedukacijos („auklėjimas kartu“) sinonimas buvo vartojamas ir koinstrukcijos („lavinimas kartu“) terminas.

Koedukacija remiantis Edukologijos žodynu yra „mokyklos tvarka, pagal kurią berniukai ir mergaitės mokosi toje pačioje klasėje ir gauna tokį pat ugdymą (*pranc. – education commun*)“ (Dictionaire de l'Education, 2009, p. 379). Šie apibrėžimai rodo, kad koedukacija susideda iš dviejų elementų: 1) berniukai ir mergaitės mokosi *kartu*; 2) berniukai ir mergaitės gauna *tokį pat ugdymą*¹.

Prancūzų ir anglų kalba nagrinėtoje literatūroje tokios mokyklos dar vadinamos *mišriomis (les écoles mixtes, mixed schools)*. Šis terminas kartais įneša neaiškumo, nes jis vartojamas ir kalbant apie ugdymo grupių heterogeniškumą rasiniu, socialiniu, amžiaus požiūriu.

Priešingų koedukacijai mokyklų apibrėžimo edukologijos žinynai ir žodynai nepateikia. Tiesiog jos apibūdinamos su neiginiu *nekoedukacinės, nemišrios*. Mokyklos, kuriose mokosi tik mergaitės ar tik berniukai, vadinamos *mergaičių, berniukų* mokyklomis, o apibendrinant – *nemišriomis, nekoedukacinėmis, atskiromis, vienalytėmis* (angl. – *single-sex*) mokyklomis. Pastaruoju metu viešame diskurse lietuvių

kalba vis labiau įsitvirtina terminas *vienalytės mokyklos*.

Siekiant terminų turinio vienodumo ir aiškumo, straipsnyje vartojami terminai *koedukacija* ir *vienalytis ugdymas*, taip pat pirmiau minėti terminai kaip sinonimai.

Koedukacijos atsiradimo istorinis kontekstas ir priežastys

Koedukacija, palyginti su visa ugdymo istorija, yra labai naujas reiškinys švietimo sistemoje. Pirmoji vidurinė ir aukštoji mokykla *Oberline colege*, kurioje berniukai ir mergaitės mokėsi tų pačių dalykų kartu, buvo įkurta 1837 m. JAV. Europoje mišrios mokyklos pirmiausia ėmė kurtis Skandinavijos šalyse, Vokietijoje XVIII a. pabaigoje – XIX a. pradžioje. XVI a. įvykęs Katalikų Bažnyčios Tridento suvažiavimas, reaguodamas į plintantį protestantizmą, ragino kurti pradines mokyklas, kurios būtų priimanamos visų socialinių sluoksnių vaikams, tiek berniukams, tiek mergaitėms. Taip pat dėl didėjančios industrializacijos reikėjo vis daugiau išsilavinusių žmonių, galinčių dirbti gamyklose. Kaime taip pat vystėsi prekyba, todėl reikėjo didesnio išsilavinimo negu pakaktų vystant natūrinį ūkį. Pasiturinčiuose sluoksniuose augo šeimų pasirėngimas ugdyti mergaites, nors, anot E. Pisier, buvo laikomasi nuomonės, kad „išlavintos ir mokytos moterys gali tapti panašiomis į vyrus“ (2004, p. 15), kartu tikėta, kad jos, kaip motinos, galėsiančios pamokyti ir savo vaikus.

Didėjant institucinio mergaičių mokymo (t. y. *mokyklinimo* (angl. *schooling*)) sąmoningam poreikiui įvairiuose visuomenės sluoksniuose, atsižvelgiant į visuotinio švietimo poreikį, civilinė ar religinė miesto bendruomenė turėjo išlaikyti dvi mokyklas, vieną šalia kitos, arba organi-

¹ Šiame tyrime remiamasi tokia koedukacijos samprata: tai bendras mergaičių ir berniukų mokymas mišrioje grupėje, pateikiant tą patį ugdymo turinį ir naudojant tuos pačius metodus.

zuoti ugdymą dviem pamainomis (pavyzdžiui, tose pačiose klasėse ryte mokosi berniukai, o po pietų – mergaitės), tai buvo sunku išlaikyti dėl per didelių išlaidų. Skatinant didinti visuomenės raštingumą, kelti išsilavinimą, kuriantis valstybinėms nemokamoms pradinėms mokykloms, kurios užtikrintų prieinamumą visiems, lyties požyriui mišrios mokyklos nesukėlė pasipriešinimo mažesnes pajamas turinčių tėvų bendruomenėje. Visiška arba bent dalinė koedukacija, kai vaikai mokosi toje pačioje mokykloje, bet skirtingose klasėse, arba toje pačioje klasėje, bet sėdi skirtingose eilėse ir jiems keliama skirtingi reikalavimai, prasidėjo kaimuose dar XIX a. Tai buvo įmanoma mažesnes socialines garantijas turinčiuose visuomenės sluoksniuose ir beveik neįsivaizduojama tarp buržuazijos, toks ugdymas vadintas amoralium, stokojančiu kuklumo, netinkamu mergaitėms (Pisier, 2004).

Lietuvoje mergaičių ugdymas XVIII a. antroje pusėje, kaip teigia O. Mastianica (2012), vyko trimis būdais: 1) Pradinės mokyklos mieste ir kaime, kuriose berniukai ir mergaitės mokėsi kartu ir „pagal vienodas programas“ (p. 122). 2) Prie moterų vienuolynų įsteigtose mokyklose atskirai mokėsi įvairių socialinių sluoksnių mergaitės (tai priklausė nuo vienuolyno misijos). Deja, šias mokyklas XIX a. viduryje carinė valdžia uždarė. 3) Privačiuose pensionuose, kurie buvo įkurti bajorų ir miestiečių dukroms lavinti. Dviejų pastarųjų tipų mokyklose mergaitės ne tik mokėsi atskirai, bet ir ugdymo turinys buvo skirtingas nuo berniukų.

XIX a. pabaigoje – XX a. pradžioje vyko ugdymo paradigmų kaita, įsitvirtino vadinamasis naujasis ugdymas, kurio vienas iš bruožų ir buvo mišrus mokymas,

artimas natūraliai vaiko lavinimosi aplinkai. Šią ideologinio pagrindo diskusiją galima analizuoti atsižvelgiant į Lietuvos vienaalyčių ir mišrių mokyklų steigimosi kontekstą. Lietuvoje, kaip teigia I. Stonkuvienė (2006), diskusija buvo ne „ar reikalinga mergaitėms aukštesnioji mokykla?“, bet – „kokia turėtų būti aukštesnioji mokykla?“ (p. 177), kad paskui mergaitės deramai atliktų savo pareigas. Be abejo, mišrios mokyklos labiau „apsimokėjo“ šalies ekonomikai, nors būta ideologinių ir pedagoginių ginčų. P. Dovydaičio (1919–1920 m.) žodžiais tariant, Europoje tik „feministės rėksnės skatino [bendrą] edukaciją“ remdamosi idėja ir politika (cit. pg. Stonkuvienė, 2006). Koedukacija, kurią Lietuvoje priėmė ir dešinieji, jų manymu, buvo laikinas dalykas, kol vėl atsiras galimybės mokyti vaikus atskirai. Vis dėlto vykdant ugdymą, ypač neformalų, pavyzdžiui, ateitininkų organizacijoje, buvo linkstama į mišrių kuopų kūrimą. Debatus dėl mokyklų tapimo koedukacinėmis dramatiškai užbaigė sovietinė okupacija, uždariusi visas vienalytes elitines gimnazijas.

Skirtingai nuo kitų Vakarų Europos autorių tirtų švietimo sistemų ir koedukacijos įsitvirtinimo procesų, Lietuva neturėjo senų ir plačių vienaalyčio ugdymo tradicijų, kurios buvo būdingos vienuolijų ar kitų bažnyčios organizacijų įsteigtoms elitinėms mokykloms, tiksliau, jos buvo sunaikintos ir labai ribojamos carinės Rusijos valdžios. Tokios gimnazijos, įsikūrusios atgavus laisvę nuo carinės Rusijos, Lietuvoje buvo tik keturios: jėzuitų ir tėvų mairionų gimnazijos berniukams bei kazimieriečių ir Jėzaus širdies seserų gimnazijos mergaitėms. Kitos iš karto kūrėsi kaip mišrios arba pirmiausia įkurtos kaip mokyklos

berniukams greitai priėmė kartu mokytis ir mergaites. Čia galima daryti prielaidą, kad Lietuvoje, palyginti su ugdymu kitose Vakarų Europos šalyse, labai greitai ir nesunkiai buvo pereita prie koedukacijos. Taip galėjo atsitikti ir dėl to, kad po ilgos carinės okupacijos nebuvo elitinių, vienuolių įkurtų mokyklų-pensionų berniukams ar mergaitėms, kuriuose mokytųsi tik pasiturinčių tėvų vaikai. Buržuazijos sluoksniu XX a. pradžioje, kai po Nepriklausomybės atsikūrė mokyklos, buvo siauras, o platesnis vidutinis sluoksniu, manytina, neprieštaravo, kad vaikai mokytųsi mišriose mokyklose. Šiai hipotezei patikrinti reikėtų išsamesnio ir nuodugnesnio tyrimo.

Tiek Lietuvoje, tiek kitur Vakarų Europoje nebuvo pateikta (arba pereinant nuo vienalyčio ugdymo į koedukaciją, nebuvo suspėta pateikti) svarių edukologinių argumentų „prieš“ koedukaciją, greičiau jie buvo „už“. Tuo metu daugelyje šalių sustiprėjusios kairiosios politinės jėgos taip pat palaikė mišrių mokyklų steigimą siekiant didesnio mokymosi prieinamumo. Prie koedukacijos atsiradimo prisidėjo kintanti ugdymo samprata, *naujosios mokyklos* srovės atsiradimas, feministinis diskursas ir kt. Todėl, būta nedidelių išimčių, koedukacija įsitvirtino Vakarų Europos švietime. Koedukacija buvusi „erezija“, kaip teigia Pisier (2004), greitai tapo visuotine taisykle. Būtų galima teigti, kad pirmoji koedukacijos atsiradimo sąlyga buvo apskritai mergaičių *mokyklinimas* (*schooling*), antrasis klausimas, kurį teko spręsti, kur ir kaip jos bus mokomos. Kartais šie du klausimai buvo sprendžiami vienas greta kito.

Koedukacija ir vienalytės mokyklos ugdymo tikslų, turinio ir aplinkos perspektyvoje

Kaip jau aptarta ankstesniame skyriuje – koedukacija Vakarų Europos šalyse yra ekonominių, socialinių ir ideologinių pokyčių rezultatas. XX a. pirmoje pusėje, atidarant mišrias mokyklas, jos šalininkai ieškojo priežasčių, kodėl mergaitės ir berniukai turėtų mokytis kartu: natūrali, artima kasdieniam socialiniam bendravimui aplinka, kitos lyties asmenų artimesnis pažinimas ir supratimas, mokymasis bendradarbiauti, ugdymo turinio suvienodinimas, vienodos vertės išsilavinimo pažymėjimais ir kt. Pirmiausia svarbu išanalizuoti tiek retrospektyviai, tiek remiantis šiuolaikiniais empiriniais tyrimais, kaip vienokia ar kitokia ugdymo organizavimo forma „pateisinama“:

1. Berniukai ir mergaitės mokomi atskirai remiantis tuo, kad jiems **gyvenime skiriamos skirtingos užduotys visuomenėje, suaugę jie atliks skirtingus vaidmenis**, todėl reikės skirtingų žinių ir įgūdžių. Tokia logika Vakarų Europoje dominavo iki XIX a. pabaigos, o kai kuriose šalyse ir iki XX a. antros pusės. Vyrų turėjo didesnių profesinių perspektyvų ir ambicijų, o moterys buvo labiau orientuojamos į namų sritį. Toks ugdymo tikslų diferencijavimas atskyrė (ir) besimokančias grupes bei lėmė, kad ugdymo turinys mergaičių ir berniukų mokyklose gerokai skyrėsi. Pavyzdžiui, berniukai mokėsi lotynų kalbos, o mergaitėms daugiau valandų būdavo skiriama menams, rankdarbiams (net ir tose mokyklose, į kurias ateidavo aukštuomenės sluoksniu

vaikai). Skyrėsi ugdymosi pakopos trukmė, pavyzdžiui, mergaitės gimnazijoje mokėsi 3–4 metus, o berniukai – 5 metus (Mastianica, 2012). Berniukai buvo rengiami profesinei ir socialinei karjerai, o mergaitės – prižiūrėti savo namus, tarnus, *vesti* namų ūkį, kartais būti gubernantėmis arba žemesnių pakopų mokytojomis. Istorijoje buvę skirtingi reikalavimai mergaitėms šiandien būtų pripažinti kaip lygių teisių pažeidimas (Vidrinskaitė, 2001).

Mokyklos diferencijavosi ne tik lyties, bet ir socialinio sluoksnio požiūriu – tai mokyklos liaudžiai ir elitinės mokyklos, kurios dažniausiai būdavo pensijų tipo. Pradinis ugdymas ir mokyklos kaimuose (dar daug kur vadinamos „liaudies mokyklos“) greičiau ir nesukeliant jokių konfliktų perėjo į mišrų ugdymą tiek dėl finansinių galimybių, tiek dėl ugdymosi tikslo. Nei berniukai, nei mergaitės iš vargingesnių sluoksnių neturėjo galimybių profesinei karjerai ar specifiniam salonų ugdymui, todėl ir jų ugdymo turinys buvo panašus: kalbų, matematikos, tikybos pradžiamoksliai. Dėl šios priežasties Vakarų Europos istorijoje ilgiausiai išliko aukštesnio socialinio sluoksnio vienos lyties mokyklos, nes tokių šeimų tėvai galėjo daugiau pajamų skirti savo vaikų ugdymui. Valstybinės mokyklos daugelyje šalių kūrėsi mišrios, jos buvo prieinamos. Vienalyčio ugdymo tapatinimas su elitiniu yra nulėmtas istorijos.

2. Kai kuriose islamo šalyse vienalytės mokyklos šiandien yra kuriamos

siekiant mokinius **apsaugoti nuo kontaktų su priešinga lytimi**. Toks vienas iš motyvų buvo ir istorinėse vienuolynų mokyklose mergaitėms. Šiose kultūrose vyriškas ir moteriškas pasaulis yra griežtai atskirti, o jų susidūrimas interpretuojamas kaip nuodėmė. Šis motyvas skiriasi nuo anksčiau aptarto paruošimo atlikti tam tikrą socialinį vaidmenį, nors, kaip teigia A. Hamdan (2010), islamiškose visuomenėse esančiose atskirose mergaitėms ir berniukams mokyklose, taip pat, kaip būta anksčiau Europoje, orientuojamasi į berniukų rengimą viešai veiklai, mergaičių – privačiam namų gyvenimui ir lojaliai atlikti savo vaidmenį šeimoje. A. Hadmam (2010) iš feministinės perspektyvos atlieka kokybinį naratyvo tyrimą su moterimis, kurių vaikai mokosi mišriose arba pagal lytį skirtingose mokyklose, ir apibendrindama teigia, kad viena lytės mokyklos yra moters teisių ir lygių galimybių užtikrinimo būdas. Mokyklose mergaitėms mokinės įgyja didesnę pasitikėjimą savimi, moters sąmoningumą (tapatumą) ir išmoksta konkuruoti. Tai tarsi moters emancipacijos kelias, skirtingas nuo Vakarų Europos ar Amerikos šalių, kuriose siekiama būti lygiam priešingai lyčiai ir su ja konkuruoti užimant tuos pačius postus ar atliekant tokius pat vaidmenis. Tyrime dalyvavusios moterys ir merginos teigia, kad, būdamos tarp „savų“, jos gali tapti stiprios ir kompetentingos moterys, joms yra svarbu gerai jaustis moteriškoje kompanijoje ir galėti save išreikšti (pavyzdžiui,

eiti į baseiną, sportuoti, šokti) ir tai, jų supratimu, yra moters savi-vertės stiprinimas. Toks vienalyčio ugdymo organizavimo „pateisini- mas“ vyrauja islamo kultūrose. Dėl migracijos kintant demografiniai situacijai Vakarų Europos šalyse verta atkreipti dėmesį į šią logiką. Deja, yra labai mažai koedukacijos ir vienalyčio ugdymo arabų šalyse tyrimų. Tiek praktikoje, tiek teoriškai yra pastebima, kad kai kuriose šalyse vienalytis ugdymas yra vienintelis šansas mergaitei gauti bent bazinį išsilavinimą ir jis turėtų būti palaikomas ne tik nevyriausybinų organizacijų, bet ir planuojamas pa-čioje švietimo politikoje.

3. Po istorijoje įvykusio perversmo skatinant mišrių mokyklų formavi- mąsi, toliau tiriant ir stebint moki- nių reakcijas mišriose mokyklose, išryškėjo **psichosocialiniai koedu- kacijos motyvai**. Pavyzdžiui, koe- dukacinė mokykla yra artimesnė re- aliam gyvenimui; mokomasi ne tik akademinų dalykų, bet ir bendravi- mo; mokiniai geriau susipažįsta su priešinga lytimi ir kita.
4. XIX a. iškilusio **feministinio ju- dėjimo** vienas iš tikslų buvo **ug- dymo prieinamumo lygybė ir ugdymo turinio suvienodinimas**. Kai kurie feministinei srovei ats- tovaujantys autoriai (pvz., Pisier, 2004) teigia, kad didėjantis mergai- čių lavinimo poreikis ir paklausa iš- provokavo ir pačių mišrių mokyklų atsiradimą. Reikia pažymėti, kad ugdymas mišriose mokyklose gali skatinti lyčių lygias galimybes, bet gali ir jas sumenkinti ar nepaisyti

skirtingų mergaičių ir berniukų po- reikių. Lygybė arba nelygybė kaip ir lygios galimybės neatsiranda nuo sėdėjimo vienoje klasėje, viename suole ir sprendžiant uždavinius tais pačiais metodais. Bendras mergaičių ir berniukų mokymas dar nelemia automatiškai vienodų galimybių. E. Pisier (2004) pateikia pavyzdį, kad Prancūzijoje tik nuo 1924 m. išduodamas vienodas brandos (vi- durinio mokslo baigimo) pažymė- jimas berniukams ir mergaitėms iliustruoja, kad toje pačioje ugdymo sistemoje įgytas vidurinis išsilavini- mas gali būti skirtingas tarp lyčių. Tokios nelygybės padarinių jau- čiamą mokinio tolesnėje karjeroje: skirtingos karjeros galimybės, maža savivertė, ribotas vaidmuo visuome- nėje. Lygios galimybės yra kur kas subtilesnis dalykas personalizuoto ugdymo perspektyvoje – tai gali- mybė kiekvienam gauti „geriausią“ ugdymą(si). Australijos edukologė J. Gill (2004) remdamasi lyčių tyri- mu teigia, kad socialinėje atskirtyje esančių regionų, visuomenės grupių vaikams skirtos vienalytės mokyk- los būtų reali pagalba mažinant ly- čių atskirtį (p. 124). Tokiu atveju vienalytės mokyklos padidina *mo- kyklinimo* galimybes. Koedukacija kaip lyčių lygybė nebuvo ir nėra reali praktinė mišrių mokyklų atsi- radimo priežastis ir Lietuvoje XX a. pirmoje pusėje, bet ja būdavo remia- masi, norint apginti patį faktą.

Čia paminėti pagrindiniai koedukacijos ir vienalyčio ugdymo tikslai kartais būna susipynę. Perėjimas į koedukaciją palietė tris skirtingus ugdymo dėmenis: progra-

mas, mokytojų bendruomenę ir ugdymosi erdves, kurios modeliuojamos atsižvelgiant į mokyklos tipą. Didžiausias pokytis **programose** įvyko pereinant nuo viena-lyčio ugdymo prie koedukacijos, kai mergaites ir berniukus buvo pradėta mokyti tų pačių dalykų. Nors beveik visos mokyklos yra mišrios, bet dėl galimybės rinktis atsiranda tam tikra segregacija vyresnėse klasėse, ypač tose šalyse, kur yra profilinis mokymas, pavyzdžiui, tokią situaciją pristato N. Mosconi (2004), Prancūzijoje. Taip pat segregaciją gali nulemti stereotipai, kad tiksliusius mokslus labiau turėtų rinktis berniukai, o humanitarinius ir socialinius – mergaitės, tačiau tai nėra dėl skirtingų programų, bet dėl individualių mokinių pasirinkimų.

Koedukacijos įsitvirtinimas ir **mokytojų bendruomenės** kaita lyties požiūriu yra abipusiai susijusios realybės ugdymo kaitos istorijoje. Tradiciškai berniukus mokė vyrai, o mergaites – moterys, būta retų ir griežtai reglamentuotų išimčių, pavyzdžiui, kai nebūdavo tos pačios lyties mokytojo tam tikriems dalykams dėstyti. Kiek kita tvarka buvo pradinėse kaimo mokyklose, kuriose mokytojais dirbti galėjo tiek vyrai, tiek moterys (P. Lélievre, C. Lélievre, 1991 p. 161). Istoriskai skirtumą, kad vidurinėse mokyklose mergaites galėjo mokyti ir vyrai, lėmė skirtingi diplomai, kuriuos gaudavo moterys ir vyrai rengdamiesi būti mokytojais. Todėl mokytojų bendruomenės kaita priklauso ir nuo ugdymo pakopos: vyresnėse klasėse daugiau dirbo vyrų net ir koedukacinėse mokyklose.

Moteris mokytoja turėjo kažkuo būti panaši į ano meto vienuolę, dirbusią pensionate, kuri gali užtikrinti mokinių priežiūrą atostogų metu, organizuoti jų laisvalai-

kį. Iki XX a. vidurio, kaip teigia E. Pisier (2004), buvo labiau vertinamos netekėjusių moterų mokytojos, kurių vienatvė leistų visiškai atsiduoti profesijai. O jeigu mokytojos sukurdavo šeimą, tai dažnai jų vyrai būdavo mokytojai taip pat. „Nevedusios, ar turinčios šeimą moterys perduoda žinias, bet jų nekuria“ (E. Pisier, 2004, p. 16). XX a. įvyko persvara į kitą pusę – mokyklose pradėjo dominuoti moterų mokytojų bendruomenės (ypač Europoje). Net švietimo politikos lygmeniu yra išreiškiamas susirūpinimas pernelyg moterišku mokytojų kolektyvu ir tuo, kad vis mažiau vyrų renkasi pedagoginį darbą bendrojo ugdymo mokyklose.

Kad mišrumas ugdant turi pasireikšti ne tik mokinių, bet ir mokytojų tarpe, pabrėžė ir S. Šalkauskis (1992), nes berniukus geriau supras vyrai, o mergaites – moterys. Mergaitėms yra lengviau atsižvelgti į mokytojos-moters keliamus jai suprantamesnius elgesio ar mokymosi reikalavimus. Mokyklų mišrumas turėtų būti proporcingas ir mokytojų grupės mišrumui, kad vaikams galėtų mokytis ne tik sąveikaudami su bendraamžiais, bet ir su kitos lyties suaugusiais. Šiuo požiūriu Lietuvos mokyklų aplinką galima laikyti nepalankia skleistis vyriškumui.

Koedukacijos įsitvirtinimas lėmė **mokyklos erdvių** pasikeitimą, naujas higienos normas, laisvalaikio erdvių pertvarką. E. Pisier (2004), M. Chaponière (2010) ir kt. kelia klausimą, ar mišri mokykla yra berniukų mokykla, kuri įsileido mergaites, ar visiškai naujai „sugalvota“ erdvė. Kai XXI a. yra naujai planuojamos ir organizuojamos ugdymo erdvės, šis klausimas gali būti keliamas ne kaip „pritaikymas“, bet kaip palankios aplinkos visiems sukūrimas. Deja, nepavyko rasti mokyklos

erdvės kaitos, kurią lėmė koedukacija, tyrimų.

Apibendrinus matyti, kad perėjimas į koedukaciją palietė tris skirtingus ugdymo dėmenis: programas, mokytojų bendruomenę ir ugdymosi erdves, kurios modeliuojamos atsižvelgiant į mokyklos tipą. O mokyklos tipas gali būti grindžiamas parengimu atlikti socialinį vaidmenį, tam tikros lyties (mergaičių) saugumo užtikrinimu (tuo pasižymi, pavyzdžiui, islamo kultūra), natūralios aplinkos sukūrimu, lygių galimybių įgyvendinimu ir kita.

Ugdymo pasiekimai ir naudojami metodai, atsižvelgiant į mokinio ir grupės lytį

PISA ir kiti tyrimai rodo didėjantį mergaičių ir berniukų pasiekimų atotrūkį. EBPO (2015) ataskaitoje apie lyčių lygybę ugdant analizuojamas atotrūkis tarp penkiolikos metų berniukų ir mergaičių. Vėliau šis atotrūkis mažėja. Tai rodo, kad atotrūkio priežastis nėra skirtingi gebėjimai, greičiau tai susiję su tuo, kaip mergaitės ir berniukai žiūri į mokslą, koks yra jų laisvalaikis, kiek pasitiki savimi ir mano, kad gali pasiekti aukštesnių rezultatų, kaip jaučiasi pamokoje. Remiantis paauglių pasiekimų ir pažangos stebėjimo rezultatais galima kelti klausimą, kaip tai susiję su mokymusi vienos lyties ar mišrioje grupėje. Ar lankstus ugdymo proceso organizavimas, grupuojant mokinius pagal lytį, padėtų pasiekti aukštesnių rezultatų? Siekiant atsakyti į šiuos klausimus bus aptariami mokinių savijautos, motyvacijos ir pasitikėjimo savo jėgomis, darbo strategijų mokantis mišrios ir vienos lyties grupės tyrimai².

² Pristatydama tyrimus autorė yra tos nuomonės, kad mokinių akademiniai gebėjimai nėra tiesiogiai

C. Laster (2004) atliktas bandomasis tyrimas JAV, kur dar yra populiarios vienos lyties mokyklos, arba mišrioje mokykloje mokiniai lanksčiai grupuojami į atskiras berniukų ir mergaičių grupes tam tikrų dalykų mokymuisi (pavyzdžiui, kalbų, matematikos, gamtos mokslų ir pan., o kartu mokosi muzikos, menų, kūno kultūros), parodė, kad berniukai geriau mokosi kalbų, o mergaitės matematikos vienos lyties mokyklose, t. y. mergaičių skaitymo pasiekimai vienos lyties mokykloje ir koedukacinėje yra panašūs, bet berniukai vienos lyties grupėje padarė didesnę kalbos mokymosi pažangą negu mišrioje. Mergaičių matematikos pasiekimai vienos lyties mokykloje nedaug skyrėsi nuo pasiekimų ir daromos pažangos mišrioje mokykloje, bet berniukams palankesnė aplinka mokytis matematikos yra mišrios grupės. Šis C. Laster (2004) ir panašūs tyrimai, pavyzdžiui, J. Camps Bansell ir E. Vidal Roda (2015), rodo, kad negalima daryti viena-reikšmių apibendrinimų, kad pagal lytį sugrupavus mokinius jų pasiekimai pagerės. Tačiau tyrimai atskleidžia, kad lankstus mokinių grupavimas pagal lytį tam tikrų dalykų mokymui(si), tikėtina, padėtų pagerinti mokinių pasiekimus ir asmeninę pažangą. Tėvai ir mokiniai turėtų turėti galimybę kai kuriose mokyklose pasirinkti taip organizuojamą ugdymą.

Tiriant giliau, kodėl skiriasi mergaičių ir berniukų pasiekimai koedukacijos ir mokymosi vienos lyties grupėje, dažniausiai pateikiami šie motyvai: 1) emocinis saugumas vienos lyties grupėje, kurį patvirtina ir mokinių autosegregacija; 2) drausmė

susiję su lytimi, todėl siūloma ieškoti kitų veiksnių, kaip antai psichologinė atmosfera, motyvacija, pasitikėjimas savimi, susijusių su lytimi, kurie taip pat lemia mokinių pasiekimus.

ir darbingumas pamokoje; 3) didaktikos specifiškumas.

Žiūrint iš istorinės perspektyvos, buvimą tarp vienos lyties asmenų keičia buvimas tarp bendraamžių (Fize, 2003). Anksčiau visuomenėje moterys burdavosi tarp moterų ir mergaitės augdavo daugiau moterų apsuptyje, o berniukai būdavo orientuojami į vyriškos draugijos aplinką bei veiklą, o šiais laikais žmonės labiau savo veikloje ir leisdami laisvalaikį susiskirsto pagal amžių: paaugliai, jauni suaugę, brandaus amžiaus žmonės, senjorai ir kt. Vis dėlto natūralus grupavimasis pagal lytį išlieka. Stebėjimas koedukacinėse mokyklose rodo, kad pertraukų metu vaikai kieme susiburia į mergaičių ir berniukų būrelius. Dažnai berniukai užima didžiąją kiemo dalį, o mergaitės žaidžia ramesnius arba nereikalaujančius tiek daug erdvės žaidimus tam tikroje kiemo dalyje. Taip dažniausiai mokiniai spontaniškai susėda mokyklos išvykose autobuse, klasės susirinkimuose ir pan. Todėl koedukacija nenutraukia natūralios autosegregacijos lyties požiūriu mokykloje. Netgi, kaip teigia M. Fize, (2003), triukšmingo berniuko pasodinimas tarp mergaičių yra drausminanti priemonė ir savita bausmė. Spontaniška vaikų autosegregacija mokykloje rodo, kad vaikai geriau jaučiasi tarp savo lyties bendramokslų. Įdomu, kad laisvalaikio metu už mokyklos ribų tokia autosegregacija yra kur kas silpnesnė negu mokykloje. Autosegregacija išreiškia saugumo poreikį, o emocinis saugumas yra neginčijama sąlyga siekiant aukštesnių ugdymosi rezultatų. J. Camps Bansell ir E. Vidal Roda (2015) atliko tyrimą Ispanijoje, kurio tikslas buvo pasiekti platesnį supratimą apie psichosocialinį lyties fenomeną klasėje. Tyrime remiamasi autoriais, kurie teigia, kad paauglystėje vaikas atsiskiria nuo

suaugusių pasaulio ir įtvirtina save kaip nepriklausomą nuo suaugusių, o čia labai svarbus bendraamžių ir ypač kitos lyties bendraamžių priėmimas ir patvirtinimas. Be abejo, šis savęs įtvirtinimo procesas nepadeda susitelkti siekiant akademinį mokyklos tikslų. Mokykloje formuojasi mokinių kultūra, kuri pasižymi veikla, kasdieniais veiksmais (rutina), vertybėmis ir pomėgiais, jungiančiais mokinius. Modernioje mokykloje išsiskiria dvi subkultūros: „pro-mokyklinė“ ir „anti-mokyklinė“, jose yra labai stiprus tapatinimasis su savo lytimi ir kitos lyties neigimas (J. Camps Bansell, E. Vidal Roda (2015), dėl to kyla dar didesni drausmės sunkumai mišrioje mokyklose, ypač vaikų, kuriems patinka mokytis. Tyrime dalyvavę mokiniai nesutiko, kad mišrioje mokykloje yra rimtesnis požiūris į akademinį darbą, palyginti su požiūriu į mokslą vienos lyties mokykloje. Atsižvelgiant į tai, kad socializacija vyksta pertraukų metu ir už mokyklos ribų, galima teigti, kad vienos lyties grupės sudarytų drausmingesnę ir palankesnę mokymuisi aplinką negu mišrios grupės, bet požiūris į mokslą kaip vertybę nepriklauso nuo to, mokykla mišri ar ne.

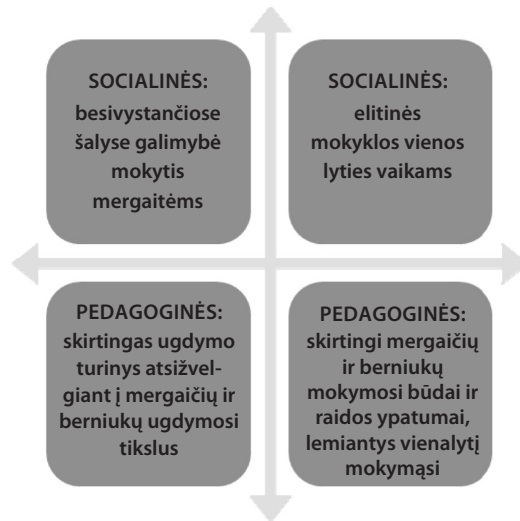
Koedukacija nebuvo nei pasirinkta, nei ieškota kaip didaktinė galimybė, tai buvo ekonominių sunkumų (patalpų, mokytojų trūkumo, poreikio išlavinti kuo didesnę visuomenės dalį XIX a. antroje pusėje rezultatas), taip pat besikeičiančios lyčių filosofijos, socialinių motyvų padarinys (Fize, 2003). Kai kurie autoriai (Arenas, 2006; Chaponière, 2010) yra tos nuomonės, kad šiandienė mokykla yra mokykla berniukams, į kurią buvo priimtose mergaitės, ir dėl to joje gerai nesijaučia nei mergaitės, nei berniukai, kuriems iki šiol buvo pritaikyta bendrojo ugdymo programa ir didaktiniai principai yra labiau pritaikyti berniukams.

Atotrūkis tarp mergaičių ir berniukų pasiekimų (nėra palyginimų, kaip jis skiriasi vaikų, kurie mokosi koedukacinėse mokyklose ir vienalytėse mokyklose) skatina tirti, ar taikomi didaktiniai principai atitinka to amžiaus vaikų poreikius pagal jų lytį, ar pagal ugdymo organizavimą lyties požiūriu būtų galima pagerinti mokinių ugdymo(si) pasiekimus.

Istoriniai tyrimai rodo, kad tradiciškai būdavo parenkami skirtingi mergaičių ir berniukų auklėjimo metodai. Pirmasis metodas, kaip teigia Stonkuvienė (2000) mergaičių ir berniukų auklėjimo skirtumų Lietuvos valstiečių šeimose XX a. pirmoje pusėje tyrime, yra pavyzdys arba autoritetas pagal lytį, t. y. berniukams buvo taikomas vyro pavyzdys, o mergaitėms – moters. Mergaitėms dažniau buvo praktikuojami draudimai žodžiu, o berniukams ir fizinės bausmės. Koedukacijos oponentai pažymėjo, kad, atskyrus mergaites ir berniukus, geriau vyktų ugdymo individualizavimas. Pagal St. Šalkauskį (1992), gali skirtis metodai, priemonės ir net turinys,

tai dar vadinama „individualizacijos principo pritaikymu prie lyčių skirtingumo“ (p. 157), bet tai nereiškia, kad mergaičių ir berniukų ugdymas nėra „vienodai geras“. Nors jis nėra vienodas (t. y. toks pat). Ar suskirsčius vaikus į grupes kinta tik ugdymo metodai, ar nepakis ir pats ugdymo turinys?

Tarp EBPO teikiamų rekomendacijų ir geros patirties pavyzdžių, kas yra taikoma įvairiose šalyse, siekiant sumažinti berniukų ir mergaičių pasiekimų atotrūkį nėra siūloma tiesiogiai grupuoti mokinių pagal lytį. Juos sugrupavus kai kurias rekomendacijas būtų kur kas lengviau įgyvendinti, pavyzdžiui, stiprinti mergaičių pasitikėjimą savimi, duoti berniukams įdomių tekstų skaityti ugdant jų skaitymo įgūdžius ir kt. Aptarus vienos lyties mokiniams skirtas mokyklas ir koedukacijos įsitvirtinimą bei visus jos padarinius ir iššūkius jau iš laiko perspektyvos galima matyti, kad ugdymo istorijoje ir dabar grupavimo pagal lytį priežastys yra skirtingos. Apibendrinant tai vaizduojama 1 paveiksle.

1 pav. Vaikų ugdymo mišrioje ir atskirose grupėse lyties požiūriu priežastys ir tendencijos

Šiandienėse mokyklose mokslininkų siūloma segregacija lyties požiūriu yra trumpalaikiai bandymai, siekiant tam tikrų aiškiai apibrėžtų tikslų mokantis vieno ar kito dalyko. Pedagoginis segregacijos motyvas ugdant yra labiau laikinas, tam tikriems etapams ar tikslams pasiekti. Juo labiau prieš organizuojant segreguotą ugdymą pirmasis iššūkis (prielaida) būtų įsigilinti į skirtingų lyčių vaikų mokymosi ypatumus. Galima klausti, ar būtų prasminga griežta lytinė segregacija šiandienėje mokykloje? Akivaizdu, kad tam nebėra jokio socialinio ar kultūrinio motyvo. Apibendrinant matyti, kad, ieškant naujų ugdymo organizavimo formų, kurios būtų palankios gerinti mokinių pasiekimus, svarstytinis ir vienos lyties grupės arba klasės. Tai ypač palanku berniukams mokantis kalbą, o mergaitėms – tikslųjų mokslų.

Lietuvoje yra pavienių segreguotų ugdymo įstaigų patirčių, pavyzdžiui, šeiminio modelio vaikų globos namai „Šv. Jono vaikai“ skirti tik berniukams, mergaičių ir berniukų atskiri socializacijos centrai. Bet tai labiau ribinės situacijos, kai siekiant tam tikrų socializacijos tikslų, vaikai lyties požiūriu yra atskiriami. Remiantis 2016 metų „Eurydice“ lyčių lygybės Lietuvoje tyrimu, segreguotų ugdymo įstaigų nėra.

Sociologas M. Fize (2004) teigia, kad Europoje ugdymas vienalytėse mokyklose arba grupėse kol kas yra savitas tabu, o koedukacija yra tarsi tarusi „paskutinį žodį“, nors kai kuriose šalyse nedrąsiai svarstoma politiniu lygmeniu apie ugdymo laisvę ir galimybę rinktis patinkančią mokyklą. Didaktikoje tai būtų klausimas, kaip geriau atliepti individualius mokinio poreikius, nulemtus jo amžiaus ir lyties, sugrupuojant juos pagal lytį, arba pagal

lytį pritaikant ugdymo turinį, mokymo metodus ir kita.

Išvados

1. Koedukaciją ugdymo sistemoje paskatino mergaičių *mokyklinimo* procesas, kuris prasidėjo dar XVIII a. Koedukaciją nulėmė kintantis supratimas apie moterų išsilavinimo poreikį net ir nedalyvaujant visuomeninėje veikloje, didėjantis „švietimo visiems“ supratimas aukštuomenės ir neturtinguose sluoksniuose. Dėl ideologinės, religinės ir pedagoginės minties kaitos buvo įkurtos mišrios pradinės mokyklos. Vidurinis mokymas, kurio vaidmuo buvo parengti vaikus tolesnėms studijoms, karjerai arba mergaites dažniausiai šeimos gyvenimui, buvo organizuojamas atskirai mergaitėms ir berniukams. XX a. pradžioje pradėjus kurti mišrias mokyklas, koedukacijos šalininkai rėmėsi ekonominiais, ideologiniais svertais bei ugdymo, artimo lavinimui šeimoje, pavyzdžiais. Lietuvoje būtų tikslinga plačiau ištirti tokio greito ir gana sklandaus, palyginti su Vakarų Europa, perėjimo iš vienalyčio į koedukacinį ugdymą priežastis, išnagrinėti, kaip tai paveikė ugdymo sampratą.
2. Koedukacinės ir vienos lyties mokyklos tikslai formuluojami pagal mokinių ateities socialinius, profesinius ar šeimos uždavinius. Taip pat koedukacinė ar vienos lyties mokymo forma gali būti pasirinkta dėl mokinio sociokultūrinių sąlygų ir ugdymo prieinamumo mokymosi metu. Tam tikrais atvejais vienalytis mokymas yra vienintelė įmanoma mokymosi forma ir ji gali būti suprantama netgi kaip moters emancipacija (pvz., islamo kultūrose). Perėjimas iš

vienos lyties mokyklų į koedukacines lėmė ir ugdymo turinio kaitą. Atsižvelgiant į mokyklos tipą ir ugdymo pakopą kinta ir mokytojų kolektyvo sudėtis lyties požiūriu. Tradiciškai laikomasi nuomonės, kad mergaites geriau moko moterys, berniukus – vyrai. Mišriose mokyklose pageidaujama pusiausvyra nėra išlaikoma. Mokyklos tipo pasikeitimas lėmė ir ugdymosi erdvių kaitą, kuri iki šiol nėra plačiai iširta.

3. Šiuolaikinės ugdymo organizavimo formos tampa vis lankstesnės, todėl tam tikrais amžiaus tarpsniais, tam tikrų dalykų ir tam tikrais ugdymo(si) etapais yra svarstytinas mokinių grupavimas pagal lytį. Mokinių grupavimas pagal lytį, tikėtina, būtų žingsnis pirmyn siekiant labiau personalizuoti ugdymą, pritaikyti metodus bei turinį asmeniui ir suderinti su jo siekais, o ne praeities

rekonstrukcija. Tokio grupavimo ir ugdymo turinio diferencijavimo sąlyga turėtų būti lygių galimybių ir prieinamumo principo išlaikymas. Svarstant lankstaus lyties požiūriu ugdymo organizavimo praktines galimybes, reikia didesnio mokslinio / teorinio pagrindimo. Kartais vaikų skirstymas į grupes pagal lytį, atsižvelgiant į taikomus ugdymo metodus ar priemones, padėsiančias vaikui geriau perprasti ugdymo turinį, galėtų būti ugdymo organizavimo lankstumo ir jo individualizavimo rodiklis. Koedukacijos ir vienalyčio ugdymo tyrimai apima nuo istorinių iki šiuolaikinių metodologijos ir didaktikos tyrimų. Tyrimų rezultatai gali lemti palinkimą į vieną arba kitą ugdymo organizavimo formą, žinant, kad niekada negali būti unifikuota forma, primesta, nepaisant šeimos pasirinkimo.

LITERATŪRA

Arenas, G. (2006). *Triunfantes perdedoras. La vida de las niñas en la escuela*. Barcelona: Gaó.

Bouillé, M. (1988). *L'École, histoire d'une utopie ? : XVIIe-début du XXe siècle*. Paris: Rivages.

Camps Bansell, J.; Vidal Roda, E. (2015). Marte y Venus en el aula: las percepciones del alumnado sobre los efectos psicosociales en la escolarización mixta y diferenciada. *Revista española de pedagogía*, Nr. 260, p. 53–71.

Chaponière, M. (2010). *La mixité, une évidence trompeuse*, *Revue Française de Pédagogie*, Nr. 171, p. 69–75.

Dovydaitis, P. (1919–1920). Koedukacija aukštesniosiose mokyklose. *Lietuvos mokykla*, Nr. 2, p. 231.

Fize, M. (2004). Sortir la mixité des tabous. *Quelle mixité pour l'école – les débats du CNP*. Paris Alibin Miche, p. 73–77.

Fize, M. (2003). *Les pièges de la mixité scolaire*. Paris: Presses de la Renaissance.

Gill, J. (2004). *Beyond the Great Divide. Single sex or coeducation?* Sydney: UNSW Press.

Hadman, A. (2010). Single- sex or Co-educational learning Experiences: Views and Reflections of Canadian Muslim Women, *Journal of Muslim Minority Affairs*, Vol. 30, No 3, september 2010. Routledge. (375-390) ISSN 1360-2004 print/ISSN 1469-9591 online/10/030375-16#2010 Institute of Muslim Minority Affairs DOI: 10.1080/13602004.2010.515820

How are girls doing in school – and women doing in employment – around the world? [Žiūrėta 2016 02 01]. Prieiga per internetą: <http://www.oecd.org/education/skills-beyond-school/49986459.pdf>

Jovaiša, L. (1993). *Pedagogikos terminai*. Kaunas: Šviesa.

Laster, C. (2004). Why we not try Same-sex Instruction. *Education Digest*, Vol. 70 (1), p. 59–62.

Lélievre, F.; Lélievre, C. (1991). Le Corps enseignant: féminisation ou féminisme. *Histoire de la scolarisation des filles*. Paris: Nathan, p. 151–167.

Lyčių skirtumai švietime: studija apie taikomas priemones ir situaciją Europoje. Lietuva. (2010) [Žiūrėta 2016 02 05]. Prieiga per internetą: http://ec.europa.eu/lietuva/documents/pranesimai_spaudai/07062010_lyciu_skirtumai_svietimo_sistemoje_lt.pdf

Longhi, G. (2009). *Dictionnaire de l'Education*. Paris: Vuibert.

Mastianica, O. (2012). *Pravėrus namų duris. Moterų švietimas Lietuvoje*. Vilnius: Lietuvos istorijos institutas.

Mosconi, N. (2004). Les mécanismes de l'inégalité. *Quelle mixité pour l'école – les débats du CNP*. Paris Alibin Michel, p. 28–33.

OECD. (2015). *The ABC of Gender Equality in Education: Aptitude, Behaviour, Confidence*, PISA, OECD Publishing. [Žiūrėta 2016 02 01]. Prieiga per internetą: <http://dx.doi.org/10.1787/9789264229945-en>

Pisier, E. (2004). *La „non-mixité“: une longue histoire!* Paris Alibin Michel (p. 13–27).

Prost, A. (2007). *Regards historiques sur l'éducation en France (XIXe–XXe siècles)*. Paris: Belin.

Purvaneckienė, G. (2000). Moterys švietimo sistemoje. *Moterys Lietuvoje*. Vilnius: Danielius, p. 60–64.

Rogers, R. (2007). *Les bourgeois au pensionnat, l'éducation féminine au XIX siècle*. Rennes: Presses universitaires de Rennes.

Stanišauskienė, V.; Urbonienė, A. (2005). Moterų ir vyrų skatinimas mokytis: motyvai ir barjerai. *Viešoji politika lyčių lygybės aspektu*. Vilnius: Mykolo Riomerio universitetas.

Stonkuvienė, I. (2006). Koedukacijos problema vidurinėse ir aukštesniosiose XX a. pradžios Lietuvos mokyklose. *Logos*, Nr. 50, p. 176–186.

Stonkuvienė, I. (2000). Mergaičių ir berniukų auklėjimo skirtumai Lietuvos valstiečių šeimoje XX a. pirmoje pusėje. *Lyčių skirtumas švietimo sistemoje*. Šiauliai: Šiaulių universitetas.

Šalkauskis, S. (1992). *Pedagoginės studijos, I knyga*. Vilnius: Leidybos centras.

Vidrinskaitė, S. (2001). Lyčių lygybės užtikrinimo mechanizmas Lietuvoje. *Feminizmas, visuomenė, kultūra*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, p. 107–118.

Tijūnelienė, O. (2003). *Katalikiškoji Lietuvos edukologija: integralumo linkme (1918–1940)*. Klaipėda: Klaipėdos universitetas.

COEDUCATION VERSUS SINGLE-SEX EDUCATION IN SCHOOLS: DEFINITION OF THE FIELDS OF RESEARCH

Danguolė Gervytė

S u m m a r y

The most important event in the educational revolution that happened at the beginning of the XX c. was probably the spreading of coeducation, a fact that makes our present schools radically different from traditional ones: boys and girls are educated together, their curricula are the same and so are the diplomas that sanction their achievements at school. The article analyses the question of coeducation and single-sex education, which is raised anew nowadays as a field of theoretical research. We analyse scientific articles and pick out the main themes of the discussion on coeducation vs. single-sex education in the contemporary discourse. The aim of the article is to define the field of educational research on coeducation and single-sex education. The goals of the research that we point out reflect the main questions which are raised nowadays about coeducation:

1. Analyse the appearance of coeducation with its historical context and causes.
2. Compare the goals of coeducational and single-sex schools, their curriculum and environment.
3. Reveal the links between the results of education, the methods applied and the sex of the students.

Coeducation in the educational system followed the process of the schooling of girls that started already in the XVIII c. It was influenced by a new understanding of the necessity of instruction for women, even if they do not participate in public affairs, and by the growing understanding of “education for all” in the upper spheres of society as well as among the poor. At the beginning of the XX c., as the first coeducational schools were opened, the supporters of coeducation based

their arguments on economical and ideological grounds, and also on the similarity of coeducation to education in the family context. Sometimes, however, single-sex education is the only possibility and can even be understood as promoting women's emancipation. The transition from single-sex to coeducational schooling brought about changes in the curricula; it also changed the profile of the educational community and school environment. In present day educational organisation, if the school

tries to attend to the needs of individual students, the suggestion would be to form flexible groups, if needs be according to their sex, if ever that helps to better adapt didactical methods and curricula, while maintaining the principle of equal opportunities and facilities.

Key words: coeducation, single-sex education, history of education from the point of view of sex, aims of the school and curricula from the point of view of sex, educational achievements.

Įteikta: 2016 02 07
Priimta: 2016 04 10